

Jadwiga Synowiec

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

ZMIANY W WYPOSAŻENIU GOSPODARSTW DOMOWYCH W DOBRA TRWAŁEGO UŻYTKU W POLSCE W LATACH 1992-2007

1. Wstęp

Zmiany zachodzące w coraz szybszym tempie w otoczeniu makro- i mikroekonomicznym wszystkich działających podmiotów rynkowych powodują, że typowym działaniem stają się próby elastycznego dopasowania strategii działania do aktualnych warunków. Jako wyznaczniki życia społecznego we współczesnych warunkach gospodarowania traktuje się: większą intensywność życia społeczeństwa, rosnącą konkurencję, rozwój nauki, postęp technologiczny, zmiany strukturalne w gospodarce świata¹, ponadto zanik granic innowacyjności, procesy globalizacji i internalizacji działań podmiotów gospodarczych oraz dążenie do wzrostu wydajności działania podmiotów gospodarczych we wszystkich obszarach ich funkcjonowania. Te zmiany nie pozostają bez wpływu na zachowania konsumentów. W takich warunkach nabywcy posiadają coraz większą wiedzę o rynku, towarach na nim oferowanych i stają się coraz bardziej świadomi swoich wyborów w zakresie konsumpcji.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja zmian w wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku w latach 1992-2007.

W niniejszej publikacji można wyodrębnić dwie części. Pierwsza ma charakter teoretyczny i zostaną w niej zaprezentowane istota oraz obszary analizy w sferze konsumpcji oraz czynniki determinujące jej rozwój. W drugiej części artykułu zostanie zaprezentowany materiał empiryczny w postaci danych statystycznych dotyczących wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku, przeciętnych dochodów i wydatków gospodarstw domowych w poszczególnych latach analizowanego przedziału czasowego.

Zakres czasowy, tj. okres 1992-2007 przyjęty do analizy, obejmuje lata od zapoczątkowania zmian systemowych w gospodarce naszego kraju do chwili obecnej.

¹ R. Kłeczek, W. Kowal, J. Woźniczka, *Strategiczne planowanie marketingowe*, PWE, Warszawa 1996, s. 15.

Szesnastoletni przedział czasowy pozwala na wyciągnięcie wniosków dotyczących zmian w wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku, a tym samym analizowanie zamożności, która jest jego odzwierciedleniem.

2. Konsumpcja i sfera konsumpcji

Konsumpcja, określana także w języku polskim jako spożycie lub użytkowanie, oznacza w sensie ogólnym wszelkie zaspokajanie potrzeb ludzkich lub też używanie czy niszczenie dóbr². Dla ekonomisty zaspokajanie potrzeb jest procesem złożonym i w związku z tym konsumpcję można rozpatrywać w trzech ujęciach:

- 1) konsumpcja jako akt społeczny,
- 2) konsumpcja jako proces społeczny,
- 3) konsumpcja jako faza reprodukcji społecznej³.

Pierwsze ujęcie terminu konsumpcja oznacza bezpośredni akt zaspokojenia pewnej konkretnej potrzeby człowieka poprzez zużycie (użytkowanie) określonego produktu, tj. dobra materialnego lub usługi, jak zjedzenie obiadu, przeczytanie książki czy wysłuchanie koncertu. Sam akt zaspokojenia potrzeby jest krótkotrwały i po pewnym czasie nastąpi odnowienie się potrzeby, a tym samym konieczność ponownego jej zaspokojenia. Takie ujęcie dotyczy zdecydowanej większości potrzeb człowieka, natomiast nieliczne się nie odnawiają i mogą być zaspokajane tylko raz w życiu.

Powtarzalne akty konsumpcji składają się na proces, który w odniesieniu do konsumowania polega na uświadamianiu sobie i ocenie własnych potrzeb, uznawaniu ich wagi i podejmowaniu decyzji o ich zaspokojeniu. W takim rozumieniu konsumpcja to także zachowania zmierzające do wyboru i uzyskiwania środków do ich zaspokojenia, obchodzenia się z nimi czy gospodarowania zdobytymi środkami oraz ich spożywania w odniesieniu do jednostek oraz zbiorowości zaspokajających swoje potrzeby.

Trzecie ujęcie pojęcia konsumpcja jest najszersze, ponieważ odnosi się do skali makroekonomicznej, czyli umożliwia traktowanie konsumpcji jako fazy reprodukcji społecznej. Takie rozumienie konsumpcji wywołuje konieczność analizowania dochodów, zaopatrzenia rynku, polityki społecznej, infrastruktury technicznej i społecznej, czyli wszystkich aspektów bezpośrednio związanych z zaspokajaniem potrzeb społeczeństwa. Sferą konsumpcji jest zatem część gospodarki narodowej i życia społecznego związana z zaspokajaniem potrzeb.

3. Obszary analizy w sferze konsumpcji

Przedmiotem analiz w sferze konsumpcji mogą być cztery obszary:

- 1) potrzeby ludzkie,
- 2) środki ich zaspokajania (przedmioty konsumpcji),

² Cz. Bywalec, L. Rudnicki, *Konsumpcja*, PWE, Warszawa 2002, s. 13.

³ J. Szczepański, *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*, PWE, Warszawa 1981, s.133-137.

- 3) sposoby zaspokajania potrzeb (zachowania konsumpcyjne),
- 4) efekty (skutki) zaspokojenia potrzeb.

W naukach społecznych teoria potrzeb nie została jednoznacznie ujęta i opisana. Wynika to z tego, że natura potrzeb jest bardzo skomplikowana i ulega nieustannym zmianom, a wobec tego opracowanie całościowej teorii potrzeb sprowadzałoby się niemal do sformułowania ogólnej teorii człowieka, wyjaśniającej jego funkcjonowanie i relacje z otoczeniem, a to wydaje się mało prawdopodobne, a nawet niemożliwe do urzeczywistnienia.

Potrzeby ludzkie rozumiane są również jako zapotrzebowanie, aspiracje, pragnienia, motywy czy preferencje. W każdej z nauk społecznych zajmujących się potrzebami akcentowane są inne aspekty i jednocześnie eksponowane są inne treści. W psychologii podkreśla się głównie potrzeby jednostki ludzkiej, w socjologii obiektem zainteresowania są potrzeby i zachowania zbiorowości, natomiast w ekonomii akcentuje się potrzeby w kontekście środków i sposobów ich zaspokajania przez dobra materialne oraz usługi i to na poziomie zarówno mikro-, jak i makrosocjalnym. O potrzebie mówi się wtedy, gdy pojawia się odczucie braku czegoś (rzeczy) lub braku warunków (możliwości wypoczynku, snu) i jednocześnie towarzyszy temu chęć pozyskania konkretnych dóbr lub warunków, które przyczynią się do likwidacji poczucia braku.

Kolejny obszar badawczy stanowią przedmioty konsumpcji, wśród których wyróżnia się przedmioty materialne, takie jak: żywność, odzież, obuwie, trwałe dobra konsumpcyjne, przedmioty materialne o charakterze religijnym lub kulturalnym, jak: obrazy, rzeźby, talizmany, niematerialne wartości społeczne i kulturowe, do których zalicza się wiedzę, informację, poczucie bezpieczeństwa, poprawę zdrowia oraz świadczenie usług, jak leczenie, nauczanie, transport itp.

W ramach zachowań konsumpcyjnych ludzi analizie poddaje się rozmiar i sposoby zaspokajania potrzeb, które można podzielić na dwie grupy: zachowania konsumpcyjne na rynku, czyli zachowania nabywców, oraz zachowania konsumpcyjne w gospodarstwie domowym.

Czwartym i ostatnim elementem badań sfery konsumpcji są kwestie efektów (skutków zaspokojenia potrzeb), które można podzielić na bezpośrednie, pojawiające się natychmiast po zaspokojeniu potrzeby (jak likwidacja uczucia głodu czy poprawa wyglądu) oraz pośrednie, które pojawiają się po upływie określonego czasu od momentu konsumpcji (jak np. choroby powstające wskutek palenia tytoniu czy otyłość wynikająca ze złych nawyków żywieniowych).

Punktem wyjścia do badań czy analiz w obszarze konsumpcji są potrzeby. Warto zauważyć, że występują między nimi powiązania o charakterze substytucyjnym, komplementarnym i synergicznym⁴. Zastępowalność potrzeb powstaje zwykle w odniesieniu do potrzeb wyższych, a bardzo mała jest substytucja na poziomie potrzeb niższego rzędu, które muszą być zaspokajane dla prawidłowego rozwoju każ-

⁴ *Rynkowe zachowania konsumentów*, red. E. Kieźel, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 1999, s. 28-29.

dego człowieka. Zagadnienie komplementarności, czyli uzupełniania, oraz synergii, czyli potęgowania czy stymulowania potrzeb pojawia się w miarę wzrostu poziomu zaspokojenia potrzeb w społeczeństwie. Jako przykłady można wskazać pojawianie się potrzeb edukacyjnych czy kulturalnych u osób coraz lepiej wykształconych lub też wzrost zapotrzebowania np. na benzynę lub posiadanie garażu po zakupie samochodu.

Terminami pochodnymi dla potrzeb i konsumpcji oraz relacji między tymi pojęciami są: poziom życia, stopa życiowa, dobrobyt, sposób i styl życia oraz jakość życia. W literaturze ekonomicznej poziom życia i stopa życia są traktowane tożsamo i obejmują stopień zaspokojenia potrzeb ludzkich wynikających z konsumpcji dóbr materialnych i usług oraz wykorzystania walorów środowiska naturalnego i społecznego. Warto podkreślić, że dla różnych ludzi ten sam poziom konsumpcji może oznaczać odmienny stopień zaspokojenia potrzeb, ten sam poziom satysfakcji może być osiągnięty również przy różnych poziomach konsumpcji. Zakres kategorii poziomu życia jest zatem bardzo szeroki i wieloaspektowy, podobnie jak gama ludzkich potrzeb.

Pojęciem pokrewnym do poziomu życia i jednocześnie często z nim utożsamianym jest dobrobyt, który w literaturze ekonomicznej jest definiowany jako zasób przedmiotów konsumpcji oraz środków finansowych pozostających w dyspozycji społeczeństwa (lub jednostki). Inaczej można powiedzieć, że dobrobyt to baza konsumpcji o charakterze finansowo-rzeczowym i można go utożsamiać z bogactwem, zamożnością, ale nie jest to jeszcze równoznaczne z konsumpcją. Można bowiem posiadać wiele domów, ale mieszkać faktycznie tylko w jednym, można posiadać wiele ubrań, ale korzystać tylko z wybranych i w tym aspekcie tkwi różnica między poziomem życia a dobrobytem. Umiejętność konsumowania i korzystania z dóbr, którymi się dysponuje, jest ograniczona chociażby możliwościami konsumpcyjnymi każdego człowieka, które są uzależnione od trybu życia czy też posiadanego czasu wolnego itd. Można również wskazać przykłady osób, które nie są zamożne, ale żyją na relatywnie wysokim poziomie, co może wynikać z rozwiniętych potrzeb edukacyjno-kulturowych, twórczego i zdrowego stylu życia. Różnice w poziomie życia między polskim społeczeństwem a zachodnimi krajami są mniejsze niż różnice w poziomie dobrobytu. Można przypuszczać, że w sensie statystycznym istnieje dodatnia korelacja między dobrobytem a poziomem życia.

Sposób życia, określane także jako styl życia, oznacza całokształt zachowań ludzkich i czynności, przez które ludzie zaspokajają swoje potrzeby. W aspekcie ekonomicznym będą to wybory ludzkie w zakresie przedmiotów konsumpcji i sposobów obchodzenia się z nimi, czyli sposobów zaspokajania potrzeb. O ile poziom życia przedstawia relację potrzeby – konsumpcja w aspekcie ilościowym, o tyle sposób życia koncentruje się na ukazaniu jakościowych aspektów tej relacji. Najszerszym chyba pojęciem jest jakość życia, które od połowy lat 60. XX wieku stało się przedmiotem badań wielu socjologów i określone zostało jako konsumpcja, dobrobyt czy wręcz nawet jako szczęście płynące z konsumpcji, korzystania ze środowiska, dobre-

go stanu zdrowia, pozycji społecznej, pomyślności itp. Z tak sformułowanej definicji można wywnioskować, że kategoria ta zawiera aspekty daleko wykraczające poza ekonomię.

4. Gospodarstwo domowe w sferze konsumpcji

W kontekście prowadzonych rozważań podmiotem gospodarczym, który samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące konsumpcji może być gospodarstwo domowe. Jego celem jest zaspokajanie potrzeb domowników poprzez dążenie do zagwarantowania im jak najlepszych warunków bytu, z więc poziomu i jakości bytu⁵. Realizacja tak wyznaczonego celu następuje w gospodarstwie domowym poprzez wykorzystanie dostępnych zasobów, a mianowicie:

- zasobów finansowych obejmujących dochody bieżące i oszczędności,
- potencjału materialno-technicznego, jaki tworzy mieszkanie i jego wyposażenie,
- zasobów zaopatrzeniowych,
- zasobów pracy rozumianych jako wiedza, umiejętności, czas i wysiłek wszystkich członków gospodarstwa oraz
- zasobów informacji zgromadzonych przez członków gospodarstwa domowego.

Sfera działań ludzkich w jednostce, jaką jest gospodarstwo domowe, jest bardzo szeroka i polega na takim przekształceniu wszystkich zasobów, aby potrzeby indywidualne i wspólne były zaspokojone na jak najwyższym poziomie, oraz na dążeniu do ograniczenia zużycia zasobów dóbr trwałych i nietrwałych, jak również minimalizowaniu kosztów, czasu pracy i wysiłku.

5. Czynniki determinujące rozwój konsumpcji

Zachowania konsumpcyjne człowieka lub gospodarstwa domowego, w którym funkcjonuje on na co dzień, są determinowane przez szereg czynników w skali mikro, a mianowicie:

- biologiczne (fizjologiczne) i ekologiczne,
- ekonomiczne,
- demograficzne i społeczne,
- kulturowe⁶.

Analiza konsumpcji w skali makro sprowadza się do badania konsumpcji społeczeństwa danego kraju, czyli obejmuje badania zachowań poszczególnych gospodarstw domowych i tendencje w tym zakresie w skali całej gospodarki⁷.

⁵ K. Żelazna, I. Kowalczyk, B. Mikuta, *Ekonomika konsumpcji. Elementy teorii*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2002, s. 30.

⁶ Cz. Bywalec, L. Rudnicki, *Podstawy ekonomiki konsumpcji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1999, s. 38.

⁷ P.A. Samuelson, W.D. Nordhaus, *Ekonomia*, t. 2, wyd. II zmienione, PWN, Warszawa 2007, s. 79.

6. Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytku w Polsce w latach 1992-2007

W wyniku przemian gospodarczych zapoczątkowanych w Polsce w latach 90. ubiegłego stulecia nastąpiły istotne zmiany w wyposażeniu gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytku. Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wyposażenia gospodarstw w sprzęt trwałego użytku w latach 1992-2007 zamieszczono w tab. 1. W analizowanym okresie następował systematyczny wzrost przeciętnego dochodu na jedną osobę – wzrósł on ponad pięciokrotnie (wzrost o 535,0%), natomiast wydatki powiększyły się ponad cztery razy (wzrost na poziomie 478,4%). W wyniku zwiększenia udziału wydatków w dochodach z poziomu 86,4% w roku 1992 do 87,2% w roku 2007 nastąpiła poprawa stanu wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku. Nominalne dochody rosły w analizowanym okresie, z wyjątkiem lat 1998-1999 oraz 2000-2001, kiedy zanotowano spadek ich poziomu do 4,7 punktu procentowego. W tych samych okresach widoczny był spadek realnych wydatków. Realne przeciętne dochody na jedną osobę wzrosły tylko o 6 punktów procentowych, podczas gdy wydatki o 7,3 punktu procentowego. Ceny towarów i usług w analizowanym okresie wykazywały tendencję rosnącą, a dynamika wzrostu w poszczególnych latach kształtowała się na poziomie od 0,8 do 30,7%. Najbardziej widoczny wzrost cen zanotowano w początkowych latach omawianego przedziału czasowego, tj. od roku 1992 do 2000. Od roku 2001 ceny towarów i usług nie wzrastały tak dynamicznie, a ich wzrost mieścił się w granicach od 0,8 do 5,5%. W obu tych okresach widoczny jest wpływ wzrostu cen na zwiększanie się ilości dóbr trwałego użytku w gospodarstwach domowych. Od roku 1992 do 2000 indeksy dynamiki posiadają niższe wartości niż w latach 2001-2007. Tendencja ta dotyczy wszystkich prezentowanych dóbr trwałego użytku, zatem wzrost cen dóbr trwałego użytku był elementem hamującym proces poprawy wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku.

Na podstawie danych empirycznych z lat 1992-2007 można powiedzieć, że prawie w każdym gospodarstwie domowym znajduje się telewizor kolorowy (tylko jedno do dwóch gospodarstw na 100 nie posiadało takiego odbiornika w roku 2007). O ponad dwadzieścia punktów procentowych wzrósł udział gospodarstw posiadających urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej (wzrost z poziomu 31,4% w roku 1992 do 51,8% w roku 2007). Największą dynamikę wzrostu zanotowano w zakresie posiadanych komputerów, których liczba wzrosła prawie pięciokrotnie od roku 1993 (wzrost z 11,0 do 50,1%). Należy dodać, że w co trzecim gospodarstwie domowym znajduje się drukarka (33,6%). Równie dynamicznie zwiększała się liczba odtwarzaczy DVD znajdujących się na wyposażeniu gospodarstw domowych, ponieważ ich liczba w ciągu czterech lat, tj. od roku 2004 do 2007, wzrosła prawie czterokrotnie (wzrost z 11,7 do 40,6%). Jednocześnie zmalało zainteresowanie zakupem magnetowidów i odtwarzaczy wideo, ponieważ w analizowanym przedziale czasowym zanotowano spadek z 53,4 do 39,2%. Analizując dane liczbowe, można stwierdzić, że odbiornik radiofoniczny lub wieża (zestaw do odbioru, rejestracji i

Tabela 1. Wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania na 100 gospodarstw domowych w Polsce w latach 1992-2007 (stan na 31.12)

Lp.	Wyszczególnienie	Lata															
		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Odbiorniki radiofoniczne	88,7	82,9	75,0	79,7	77,9	61,4	62,8	60,5	58,1	56,4	53,3	52,0	55,2	57,5	59,4	57,5
2	Odbiorniki telewizyjne kolorowe	129,8	119,6	92,3	91,5	95,2	108,4	93,9	95,5	96,0	96,5	97,0	98,4	97,6	98,2	98,5	98,5
3	Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej	brak danych	31,4	31,3	19,8	31,7	51,2	42,4	45,9	48,1	49,8	48,9	49,7	48,9	48,2	48,9	51,8
4	Odtwarzacz płyt kompaktowych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	12,5	7,9	8,6	9,4	10,6	9,5	11,1	7,8	10,4	12,4	13,9
5	Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	28,2	32,2	34,5	38,7	41,5	44,9	42,3	43,8	44,1	44,9
6	Odtwarzacz DVD	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	11,7	22,9	31,4	40,6
7	Telefon komórkowy	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	47,2	54,0	65,2	73,1	79,3
8	Magnetowidy, odtwarzacze wideo	53,4	63,2	63,0	50,9	52,7	71,6	55,8	56,6	53,6	54,3	53,5	53,1	47,6	46,7	43,1	39,2
9	Radiomagnetofony	82,6	77,2	72,3	66,1	67,1	35,5	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
10	Kamera wideo	brak danych	11,0	2,1	1,6	1,9	3,1	2,7	3,0	3,8	4,2	4,8	5,4	5,1	6,2	6,3	7,9
11	Komputer	brak danych	11,0	10,9	7,7	7,5	13,6	10,2	11,5	14,3	18,4	22,8	29,0	32,9	38,6	43,7	50,1
11a	w tym komputer z dostępem do Internetu	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	5,1	13,8	16,9	22,5	28,4	36,6
12	Drukarka	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	22,7	25,8	29,5	33,6
13	Pralki i wirówki elektryczne	66,1	59,7	98,6	66,5	62,9	45,4	51,7	47,9	44,0	40,1	37,1	34,3	31,1	28,1	24,6	22,7
14	Automaty pralnicze	69,7	70,9	70,8	61,0	63,2	79,0	67,9	70,2	70,9	73,8	75,5	77,1	77,3	79,8	82,8	84,7
15	Chłodziarki i zamrażarki	99,9	98,4	98,8	98,2	98,3	98,2	98,0	97,9	97,3	97,8	98,0	97,8	97,7	97,3	98,2	98,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
16	Zamrażarki	30,3	32,3	32,2	35,6	36,4	30,8	38,7	41,3	40,0	38,1	36,4	35,3	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
17	Odkurzacze elektryczne	97,5	96,2	95,7	92,7	93,2	97,1	92,4	92,8	92,4	92,8	93,2	93,2	92,7	93,0	94,2	94,8
18	Kuchenia mikrofalowa	brak danych	3,5	3,5	4,7	6,9	11,5	11,2	13,9	17,0	21,4	23,4	26,6	28,6	33,3	38,0	42,5
19	Zmywarka do naczyń	brak danych	0,7	0,7	0,5	0,8	0,9	1,1	1,1	1,8	2,4	2,8	3,4	4,0	4,9	6,2	7,4
20	Maszyny do szycia	57,1	56,7	55,7	55,7	54,3	45,4	46,7	47,6	45,9	44,3	42,2	42,4	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
21	Rowery (bez dziecięcego)	95,1	69,7	52,7	72,0	73,8	75,1	57,6	60,2	60,1	61,3	62,6	64,7	61,8	62,4	62,5	63,0
22	Motocykle, skutery, motorowery	7,7	7,1	6,9	5,8	5,2	3,6	4,3	3,9	3,9	3,7	3,7	3,6	3,1	3,3	3,7	4,2
23	Samochody osobowe	41,4	44,7	43,9	10,6	42,6	49,2	44,5	45,8	47,2	47,5	47,5	48,9	46,0	47,4	49,5	52,5
24	Przebiegłe miesięczne dochody na jedną osobę (zł)	142,83	173,62	230,93	300,56	383,43	473,79	522,93	560,43	657,27	683,07	664,21	680,50	735,40	761,46	834,68	928,87
25	Przebiegłe miesięczne wydatki na jedną osobę (zł), w tym	123,35	169,32	218,61	276,32	351,00	427,91	503,03	549,76	583,07	609,72	624,99	643,84	694,70	690,30	744,81	809,95
26	urządzenie i utrzymanie mieszkania (%)	11,2	15,3	20,3	20,8	21,3	22,0	17,67	18,37	18,22	18,85	19,92	20,51	20,15	19,65	19,73	18,41
27	utrzymanie mieszkania (%)	10,8	brak danych	brak danych	16,9	17,4	14,3	0,12	0,12	0,13	0,14	0,15	0,15	0,17	0,15	0,15	0,13
28	w tym opłaty za najem mieszkania łącznie z zimną wodą	brak danych	brak danych	brak danych	3,5	3,6	3,9	3,91	4,18	4,66	5,14	5,39	5,56	6,43	3,70	5,41	5,26
29	w tym opat. co, woda, energia elektryczna, gaz (%)	66,1	11,5	16,5	10,8	10,7	10,4	10,45	10,35	9,93	10,26	10,48	10,63	10,23	10,99	11,56	10,45
30	wypożyczenie (%)	69,7	3,8	3,8	3,9	3,9	7,7	5,34	6,29	5,34	4,88	5,00	5,01	3,42	4,97	5,10	5,53
31	Liczba gospodarstw domowych objętych badaniami (szt.)	brak danych	32 111	32 085	32 009	31 907	31 776	31 756	31 428	36 163	31 847	32 342	32 452	32 214	34 767	37 508	37 366
32	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem	142,4	134,6	130,7	126,8	119,4	114,9	111,8	107,3	110,1	105,5	101,9	100,8	103,5	102,2	101,5	103,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Roczniki Statystyczne GUS, Warszawa, lata 1993–2008.

odtworzenia dźwięku) znajduje się w co drugim gospodarstwie domowym (odpowiednio 57,5 i 39,2%).

W zakresie artykułów gospodarstwa domowego ponad 80% wszystkich gospodarstw jest wyposażonych w automaty pralnicze i ten odsetek systematycznie powiększał się od roku 1993 z poziomu 60,7 do 84,7% w 2007. Jeśli dodać do tego stan wyposażenia gospodarstw domowych w pralki i wirówki elektryczne, to można powiedzieć, że każde gospodarstwo dysponuje tymi urządzeniami (107,4%).

Podobnie kształtuje się wyposażenie w odkurzacze elektryczne (94,8%). W wyniku zmian w stylu i tempie życia w analizowanym okresie liczba kuchенок mikrofalowych wzrosła przeszło dwunastokrotnie z poziomu 3,5 do 42,5% i dziesięciokrotnie liczba zmywarek do naczyń (wzrost z poziomu 0,7 do 7,4%).

Indywidualne środki transportu charakteryzują się pewną stabilnością rozwoju. Liczba rowerów (bez rowerków dziecięcych) zmalała o ponad jedną trzecią, a motocykli, skuterów i motorowerów o trzy punkty procentowe, przy jednoczesnym wzroście liczby samochodów o ponad 10 punktów (wzrost z poziomu 41,4 do 52,5%).

W analizowanym okresie można zaobserwować wzrost o 7,2 punktu procentowego udziału wydatków na utrzymanie mieszkania (wzrost z poziomu 11,2 do 18,4%) i zakup wyposażenia (wzrost z 3,8 do 5,5%) w budżecie gospodarstwa domowego. Należy zauważyć, że udział wydatków na utrzymanie i urządzenie mieszkania kształtował się na poziomie między 20,3 do 22,0%, w latach 1994-1997, czyli w okresie największego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem. Może to oznaczać, że poza ekonomicznym aspektem zmian nie bez znaczenia była rosnąca dbałość o warunki, w których mieszka polskie społeczeństwo i estetykę wnętrza, czego wyrazem jest skłonność do przeznaczania coraz większej części swoich wydatków na wyposażenie gospodarstwa domowego. Zmiany, które następowały w Polsce w latach 1992-2007 w wyposażeniu gospodarstw domowych w sprzęt trwałego użytku były związane z próbą systematycznej poprawy warunków bytu polskiego społeczeństwa.

7. Podsumowanie

Na podstawie analizy danych statystycznych z lat 1992-2007 dotyczących wyposażenia gospodarstw domowych w Polsce w sprzęt trwałego użytkowania można powiedzieć, że w kolejnych latach gospodarstwa domowe systematycznie zwiększały stan swojego posiadania. Konsumenci byli skłonni zwiększać swoje wydatki nawet w sytuacji, kiedy ich realne dochody nie zwiększały się tak samo dynamicznie. W miarę jak na rynku pojawiały się artykuły nowszej generacji, to znajdowały one nabywców także na polskim rynku. Wszystkie nowoczesne urządzenia, takie jak komputery, odtwarzacze DVD, kamery wideo czy zmywarki, znalazły licznych nabywców w Polsce, a ich odsetek dynamicznie wzrastał w krótkim czasie. Rosnący odsetek gospodarstw domowych posiadających coraz więcej artykułów ułatwiających funkcjonowanie mieszkańców może świadczyć o pewnych tendencjach zmieniających na lepsze standardy życia polskiego społeczeństwa.

Literatura

- Bywalec Cz., Rudnicki L., *Konsumpcja*, PWE, Warszawa 2002.
- Bywalec Cz., Rudnicki L., *Podstawy ekonomiki konsumpcji*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1999.
- Kłeczek R., Kowal W., Woźniczka J., *Strategiczne planowanie marketingowe*, PWE, Warszawa 1996. Roczniki Statystyczne GUS z lat 1993-2008.
- Rynkowe zachowania konsumentów*, red. E. Kieźel, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 1999.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D., *Ekonomia*, t. 2, wyd. II zmienione, PWN, Warszawa 2007.
- Szczepeński J., *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*, PWE, Warszawa 1981.
- Żelazna K., Kowalczyk I., Mikuta B., *Ekonomika konsumpcji. Elementy teorii*, SGGW, Warszawa 2002.

CHANGES IN THE EQUIPMENT OF HOUSEHOLDS WITH CONSUMER DURABLES IN POLAND BETWEEN 1992 AND 2007

Summary

More and more rapid changes in the macro- and micro-economic environment of market entities cause that it is typical for them to be flexible and to adjust strategies to current conditions. In contemporary economies the determinants of social life are: higher intensity of social life, growing competition, development of science, technological progress, structural changes in the world economy and, moreover, globalization and internalization processes. These changes have an impact on consumer behaviour. Buyers possess bigger and bigger knowledge about the market, the products offered on this market, so they are becoming more and more aware of their choices as regards consumption. The aim of this article is to present changes in the equipment of households with consumer durables between 1992 and 2007.

A growing number of households having more goods which facilitate their everyday functioning may indicate certain tendencies improving the living standard of the Polish society.